

Směrnice vedoucí katedry pedagogiky a psychologie č. 3/2016

Část I.

Obecná ustanovení

Čl. 1

- (1) Tuto směrnici vydává vedoucí katedry pedagogiky a psychologie (dále též jen „vedoucí katedry“) na základě čl. 18 opatření děkana č. 5/2016 o studiu (dále jen „opatření děkana“).
- (2) Tato směrnice konkretizuje pravidla obsažená v opatření děkana týkající se části státní závěrečné zkoušky (dále jen „SZZ“) pro obor **Učitelství pro 1. stupeň ZŠ**.

Část II.

Oborová část SZZ

Čl. 2

Zkouška z předmětu SZZ

- (1) SZZ oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ zahrnuje několik samostatně hodnocených zkoušek z jednotlivých předmětů SZZ (dále jen "zkouška z předmětu SZZ").
- (2) Katedra pedagogiky a psychologie garantuje u studijního oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ tuto zkoušku z předmětu SZZ:

KPE/QZP1 Pedagogika a psychologie.

Čl. 3

Zkouška z předmětu SZZ KPE/QZP1 Pedagogika a psychologie

- (1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty
 - a) KPE/OSPP (KPE/OSPK)¹ Osobnostní a sociální průprava
 - b) KPE/PUP1 (KPE/PUK) Pedagogika pro učitele 1. stupně ZŠ I
 - c) KPE/PSUP1(KPE/PSUK1) Psychologie pro učitele 1. stupně ZŠ I
 - d) KPE/PUP2 (KPE/PUK2) Pedagogika pro učitele 1. stupně ZŠ II
 - e) KPE/TPXP1(KPE/TPXK1) Týdenní pedag.-psychologická praxe I
 - f) KPE/PSUP2 (KPE/PSUK2) Psychologie pro učitele 1. stupně ZŠ II
 - g) KPE/TPXP2 (KPE/TPXK2) Týdenní pedag.-psychologická praxe II
 - h) KPE/PGPSP (KPE/PGPSK) Pedagogická psychologie
 - i) KPE/PXIP (KPE/PXIK) Pedagogická praxe v 1. třídě
 - j) KPE/PXNP (KPE/PXNK) Pedagogická praxe náslechová
 - k) KPE/PXVP (KPE/PXVK) Pedagogická praxe - výstupy
 - l) KPE/ZMP (KPE/ZMK) Základy metodologie pro pedagogy
 - m) KPE/SPGP (KPE/SPGK) Speciální pedagogika
 - n) KPE/PIUP1 (KPE/PIUK1) Profesionální identita učitele 1. st. ZŠ I

- o) KPE/UPRP (KPE/UKPK) Učitelské praktikum
- p) KPE/DIGP (KPE/DIGK) Pedagogická diagnostika
- q) KPE/DRAP (KPE/DRAK) Tvořivá dramatika
- r) KPE/PIUP2 (KPE/PIUK2) Profesionální identita učitele 1. st. ZŠ II
- s) KPE/SPPP (KPE/SPPK) Souvislá pedagogická praxe

(2) Do zkoušky ústí též povinně volitelné předměty; povinnosti jejich plnění stanovuje platný studijní plán. SZZ ověřuje kompetence studenta, které získal či rozvinul studiem pedagogických a psychologických předmětů určených platným studijním plánem.

(2) Zkouška se člení na tyto dílčí součásti:

a) Pedagogika

b) Psychologie

Obě dílčí součásti zkoušky probíhají ústní formou. Student si vylosuje z každé dílčí součásti jednu otázku. Čas určený na přípravu na obě otázky je minimálně 30 minut. Student se připravuje v místnosti, kde probíhá zkouška. Vlastní zkouška trvá 30 – 60 minut. Každou součást zkouší dva členové komise určené předsedou komise. Hodnotí se to, jak student pojednal různé aspekty daného tématu; jak propojil teoretické znalosti se svými praktickými zkušenostmi.

Hodnocení každé dílčí součásti navrhnou zkoušející, kteří danou součást zkoušeli, při neveřejném jednání komise. Na základě těchto hodnocení navrhne předseda výslednou známku, o které se hlasuje veřejným hlasováním. Pokud se známkou nesouhlasí nadpoloviční většina členů komise (včetně předsedy), hodnocení se znovu prodiskutuje a předseda navrhne známku, o které se opět hlasuje.

(3) Pro dílčí součást Pedagogika jsou vymezeny následující tematické okruhy:

1. Pedagogika a její základní kategorie
2. Výchova - jedna ze základních pedagogických kategorií
3. Výchova a vzdělání v pedagogické koncepci J.A. Komenského (smysluplnost návratu ke Komenskému dnes)
4. Pojetí výchovy a vzdělání J.F. Herbart; herbartismus
5. Pedocentrismus, jeho základní východiska a ideje
6. Role J. Deweye v proměně školy na počátku XX. století; projektová metoda
7. Reformní hnutí v Československu v meziválečném období.
8. Reformní hnutí v Evropě, jejich východiska a způsoby realizace
9. Proměny české školy po roce 1989
10. Kurikulární reforma českého školství po roce 1989 a její evropské paradigma; kurikulární dokumenty
11. Výukové cíle a jejich taxonomie. Didaktická transformace obsahu učiva vzhledem k věkovým a individuálním zvláštnostem žáků 1. stupně ZŠ. Žákovské kompetence.
12. Obsah vzdělání v rovině teoretické a jeho transfer do vzdělávacích oblastí RVP pro ZŠ
13. Vyučovací metody a organizační formy výuky
14. Diagnostika školní třídy
15. Učitelovo pojetí výuky, profesní kompetence
16. Diagnostické kompetence učitele, hodnocení, klasifikace žáků 1. stupně ZŠ
17. Pojetí žáka 1. stupně ZŠ; charakteristika žáka mladšího školního věku
18. Smysl kázně a autority ve výchově; dětská práva
19. Vstup dítěte do povinné školní docházky, (dítě na počátku školní docházky)
20. Mravní hodnoty ve výchově; hodnotová orientace žáků mladšího školního věku

21. Problematika integrace handicapovaných žáků na 1. stupni ZŠ. Individuální vzdělávací program, činnost speciálně pedagogických center, hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
22. Specifika vývojových poruch učení u žáků mladšího školního věku. Zásady práce se žákem se SPU.
23. Rodina a škola - rovnocenní partneři; realizace alternativních konceptů
24. Využití médií ve výchovně vzdělávacím procesu
25. Primární vzdělávání v kontextu vzdělávání celoživotního

(4) Pro dílčí součást Psychologie jsou stanoveny následující tematické okruhy:

1. Předmět psychologie - obecně význam, cíle, základní rozdělení a funkce aplikovaných disciplín psychologie ve společnosti, vědecké způsoby vytváření poznání, způsoby vedení výzkumů, základní druhy výzkumů v psychologii.
Uveďte 3 příklady konkrétních situací, které řeší pedagogická psychologie.
2. Determinace lidské psychiky: míra dědičnosti psychických dispozic, vlivy zrání, sociálního prostředí, socializace, psychofyzilogické vztahy mozku, CNS a psychických funkcí, stavů.
Popište 3 příklady vlivu dědičnosti a prostředí, jejich vliv na vybrané psychické funkce u dítěte.
3. Psychologie učení: asociační zákony, hlavní teorie (Watson, Thorndike, Tolman, Hull, Skinner, Pavlov, Sečenov, kritika asocianismu a behaviorismu, Bandura, Wertheimer, Köhler), priming, habituace, senzibilizace, imprinting.
Vyberte 3 situace ze školního prostředí a aplikujte na ně některou z teorií pro hlubší pochopení.
4. Emoce: základní teorie (fyziologické, kognitivní, evoluční), dimenze a druhy emocí, jejich vývoj, emoční inteligence, její význam a složky, regulace emocí a vliv na kognitivní funkce.
Školní zralost z hlediska emočních procesů, učitelova role při regulaci emocí žáků, emoční inteligence u učitele - najděte 3 příklady.
5. Poznávací procesy - vnímání (druhy, proces a výsledek, tvarové zákony, práh vnímání), představivost a fantazie (druhy představ, manipulace s představami, kognitivní přístup, její funkce, Paiviova teorie, asociační zákony, produkty fantazie, denní snění).
Najděte 3 příklady zkreslení vnímání, využití fantazie a funkce denního snění u dětí.
6. Poznávací procesy - pozornost (základní vlastnosti a druhy, vývoj, vymezení k vědomí), paměť (proces a fáze kódování, zákonitosti, druhy paměti, vlivy na kvalitu paměťových procesů, možnosti zlepšení tohoto procesu).
Najděte 3 příklady poklesu výkonu pozornosti a paměti a jak využít poznatky pro zkvalitnění těchto poznávacích procesů u žáků.
7. Poznávací procesy - myšlení, základní myšlenkové operace, strategie řešení problémů, usuzování a heuristiky při rozhodování, divergentní myšlení, pojmotvorné procesy, pojem a jejich druhy, vztah myšlení a řeči, vývoj myšlení (Piaget, Vygotsky).
Najděte 3 příklady heuristického usuzování u učitele a ilustруйте příklady ze školního prostředí přechody mezi fázemi myšlení dle Piageta.
8. Motivace - funkce a vymezení, motiv, potřeba, incentiva, druhy motivů a potřeb, typy konfliktů, základní teorie motivace (např. Maslow, Freud), motivace poznávací, sociální, výkonová (Rotter), flow, zájem, vliv na aspiraci, atribuce, vztahové normy.
Najděte 3 příklady neprospívání ve školním prostředí a aplikujte vybrané teorie pro hlubší pochopení situace a navrhněte jak ji změnit.

9. Schopnosti, dovednosti, inteligence - rozdělení schopností, nadání a talent, vymezení inteligence, druhy a teorie inteligence (např. Spearman, Thurstone, Cattell, Sternberg, Gardner) koncepce IQ a měření inteligence, faktorová analýza, kognitivní styly
Práce s nadanými dětmi, uveďte příklady dobré praxe a kritické momenty.
10. Temperament a charakter, vymezení a odlišnost obou, hlavní teorie temperamentu (Kretschmer, Sheldon, Eysenck, Cloninger, Pavlov, Jung) a kritický pohled některé z nich, morální vývoj jedince (Kohlberg)
Popište 3 příklady, které se týkají výchovného ovlivňování temperamentu a charakteru.
11. Vývoj osobnosti - etapizace obecně, specifické teoretické koncepce (např. Erikson, Freud, Adler), socializace, vliv prostředí (normy, hodnoty)
Najděte 3 příklady vývojově daných konfliktů mezi učitelem a žáky na prvním a na druhém stupni ZŠ.
12. Já, jáství, funkce já, sebepojetí (např. dle Rogerse), sebehodnocení, sebeúcta, vůle (např. Kuhl, Heckhausen), druhy vůle, volní vlastnosti, pojetí vědomí a nevědomí (např. James, Freud, Jung), obranné mechanismy, sebereflexe.
Najděte příklady školní úspěšnosti a neúspěšnosti a analyzujte je z hlediska poznatků psychologie osobnosti.
13. Náročné životní situace - frustrace a reakce na ni, stres, obranné mechanismy, coping, druhy stresu, typy konfliktů, osobnostní komponenty při zvládání stresu (např. self-efficacy, hardiness - nezdolnost, locus of control - způsob zaměření), syndrom vyhoření, asertivita, psychohygiena.
Najděte 3 příklady stresu ve školním prostředí na straně učitele a žáka a navrhněte možnosti jak jej konstruktivně zvládat.
14. Struktura osobnosti - osobnost jako systém, složky osobnosti, osobnostní rysy (Cattell, Allport), teoretické přístupy (např. Freud, Jung, Eysenck).
Najděte příklady úspěšného zvládání role učitele na jednotlivých stupních ve školství, důležité osobnostní předpoklady a jejich zdůvodnění.
15. Vývojové zvláštnosti raného věku - vliv rodiny a institucí, výchovné styly, žádoucí a nežádoucí výchovné působení, ne/funkční rodina, vliv neúplné rodiny, deprivace, vývojové úkoly, rozvoj psychických funkcí.
Najděte 3 příklady problematické adaptace dítěte na přechod do MŠ a ZŠ, psychologicky zdůvodněte.
16. Vývojové zvláštnosti v období dospívání - sebehodnocení a sebepojetí, vzory, chování ve skupině, vliv okolí, psychické změny, strategie volby povolání, ne/koherence v sociální komunikaci, ve vztazích k sobě a k okolí.
Na 3 příkladech ukažte nejčastější konflikty (intra- i interpersonální) dospívajícího jedince.
17. Sociální komunikace ve skupině - druhy, modely, styly komunikace a výuky, chyby v komunikaci, asertivita a její využití, zvláštnosti komunikace mezi dospělým a dítětem / dospívajícím.
Uveďte příklad asertivního chování ve 3 konkrétních situacích ze školního prostředí z pozice učitele a žáka.
18. Atribuce a očekávání - druhy atribucí, atribuční chyby, vliv očekávání na osobnost (Pygmalion efekt, sebenaplňující se proroctví, kauzální atribuce, schematizující typizování žáků, preferenční postoje), rolové chování, naučená bezmocnost a naučený optimismus, paradoxní účinky učitelových motivačních přístupů.
Na 3 příkladech popište možnosti jak se vyrovnávat s problematikou atribuce v roli učitele.

19. Záškoláctví, šikana a agresivita jako vybrané sociálně patologické jevy ve školním prostředí - vymezení a pohled z hlediska psychologie na dané jevy, druhy, příčiny vzniku, prevence, psychologický vhlad do reakcí zúčastněných a okolí.
Analyzujte 3 konkrétní situace (první a druhý stupeň ZŠ a SŠ) a navrhněte jak situaci psychologicky porozumět, možnosti prevence a adekvátního reagování ze strany okolí.
20. Sociální skupina - dynamika a fáze vývoje, vztahová struktura, skupinový výkon, normy, klima, role, pracovní týmy, styly výuky, diagnostika skupinových jevů a vztahů, sociální učení.
Uveďte 3 příklady skupinových konfliktů žák x učitel a aplikujte poznatky o skupinové dynamice.
21. Nejčastější poruchy chování ve školním období na 1. stupni ZŠ - vymezení a pohled z hlediska psychologie na dané jevy, druhy, příčiny vzniku, specifika a metodické postupy s ohledem na věk.
Analyzujte 3 konkrétní situace (první a druhý stupeň ZŠ) a navrhněte jak situaci psychologicky porozumět, možnosti prevence a adekvátního reagování ze strany okolí.
22. Autoregulované učení a metakognitivní strategie, jejich složky, funkce sebereflexe, internalizace, zrání osobnosti, vedení k osobní zodpovědnost a kognitivní efektivnosti.
Zaměřte se na psychologické momenty v konkrétních situacích ve vedení žáka směrem k výše uvedených dovednostem a jak je podporovat.
23. Psychické obtíže a poruchy ve školním období (zejména neurotické poruchy, poruchy osobnosti, poruchy schizofrenního okruhu) - vymezení, druhy, příčiny vzniku
Analyzujte 3 konkrétní situace a navrhněte možnosti dalšího postupu a adekvátního reagování ze strany okolí.
24. Učitel a sociální role, motivační aspekty role učitele, podíl na klimatu třídy, syndrom vyhoření, komunikace učitel-žák, učitel-rodíč
Uveďte 3 příklady dobré a nedobré praxe v komunikaci učitele, včetně důsledků.
25. Morální otázky v profesi učitele - morálka dnes, historické kořeny, důsledky morální deprivace, morálka jedince, národa, etické principy, morální vývoj (Kohlberg), psychologické aspekty odměn, trestů a reakcí učitele na patologické jevy (např. podvody, opisování, ubližování), genderové a etnické aspekty v morálních otázkách
Uveďte 3 příklady morálních dilemat v každodenní praxi učitele a rozved'te úvahy, jak se zachovat a zdůvodnit své postoje jako učitele.

Část III.

Kvalifikační práce

Čl. 4

Obsahové a formální požadavky

- (1) Minimální a maximální rozsah diplomové práce je (vlastní text práce bez obsahu, seznamu literatury, příloh) je stanoven v zadání práce.
- (2) Formální požadavky na úpravu práce stanovuje čl. 16 odst. 7 opatření děkana.

- (3) Požadavky na úpravu citací a způsob uvedení bibliografických údajů stanovuje norma ČSN ISO 690, resp. norma APA.
- (4) Kritéria hodnocení bakalářské práce jsou uvedena v příloze 1 této směrnice.

Čl. 5

Obhajoba diplomové práce

- (1) Obhajoba bakalářské práce trvá přibližně 20 minut. Průběh obhajoby:
 - a) Student komisi stručně (např. za pomoci prezentačních programů) představí cíl práce, strukturu práce, výsledky a přínos práce).
 - b) Komise se seznámí s posudky práce.
 - c) Student reaguje na případné připomínky a otázky uvedené v posudku.
 - d) Následuje diskuse k práci, členové SZZ komise mohou studentovi položit doplňující dotazy.
- (2) Hodnocení práce zahrnuje hodnocení obsažené v posudcích i hodnocení obhajoby před komisí SZZ. Výkon je hodnocen jednou známkou.

Část IV.

Závěrečná ustanovení

Čl. 6

Závaznost, aplikovatelnost a výklad směrnice

- (1) Pravidla obsažená ve směrnici jsou závazná pro všechny, jichž se týkají, a to i pro vedoucího katedry. Změna v osobě vedoucího nemá na pravidla uvedená v této směrnici vliv.
- (2) Změny v pravidlech lze činit jen vydáním nové směrnice, a to postupem podle čl. 18 odst. 3 a 4 opatření děkana.
- (3) Vyjde-li najevo rozpor směrnice vedoucí katedry s některým opatřením děkana, proděkana, rektora, prorektora, vnitřním předpisem JU nebo PF nebo se zákonem, použije se přednostně ustanovení, které není obsaženo ve směrnici vedoucí katedry.
- (4) Výkladem směrnice je pověřen proděkan pro studium. Je-li to vhodné či nezbytné, vyžádá si před provedením výkladu stanovisko vedoucího katedry.

Čl. 7

Účinnost

Tato směrnice nabývá účinnosti 1. 12. 2016.

V Českých Budějovicích 30. 11. 2016

Prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.
vedoucí katedry pedagogiky a psychologie

Příloha

Kritéria hodnocení diplomové práce

Pozn.: kritéria se hodnotí na čtyřstupňových škálách, jejichž krajní polohy jsou uvedeny u každého kritéria.

Obsahová úroveň práce

- formulace cílů: *cíle jsou jasně formulovány - cíle nejsou korektně formulovány*
- struktura práce odpovídá cílům: *zcela odpovídá - neodpovídá*
- jednotlivé části práce: *jsou pro celek podstatné - nejsou podstatné*
- teoretická a empirická část práce jsou: *provázané - neprovázané*
- naplnění cílů práce: *cíle práce naplněny - nenaplněny*

Způsob zpracování

- zvolené metodologické řešení: *odpovídá cílům práce - neodpovídá cílům práce*
- adekvátní použití výzkumných metod, metodických postupů: *zcela adekvátní - neadekvátní*
- způsob prezentace problému/tématu: *přiměřený a jasný - neodpovídá typu práce, není srozumitelný*
- úroveň interpretace a diskuze k řešenému problému: *dostatečná - nedostatečná*
- propracovanost práce: *práce je ve všech svých částech přiměřeně propracovaná - některé části práce nejsou dostatečně dopracované, dokončené*

Práce se zdroji

- práce s odbornou literaturou *výborná - nedostatečná (neodpovídající)*
- aktuálnost použitých zdrojů: *zdroje jsou aktuální - zdroje nejsou aktuální*
- zahraniční zdroje: *práce obsahuje relevantní zahraniční zdroje - práce neobsahuje zahraniční zdroje*
- relevance a validita zdrojů: *relevantní - nerelevantní*
- citační norma: *zcela dodržena - nedodržena*

Jazyková úroveň práce:

- stylistická vyspělost: *odpovídá úrovni odborného stylu - neodpovídá požadované úrovni*
- gramatická úroveň: *neobsahuje gramatické chyby - obsahuje velké množství gramatických chyb*
- odborný jazyk: *používá výborně - nepoužívá*

Formální úroveň práce:

- rozsah práce: *odpovídá - neodpovídá stanoveným požadavkům*
- práce obsahuje požadované náležitosti: *obsahuje - neobsahuje*
- grafická úroveň práce: *vyhovující - nevyhovující*
- struktura a členění práce: *vyhovující - nevyhovující*

¹ Zkratka předmětu v závorce se vztahuje ke kombinované formě studia.